

PAUL DRAPER, AGNOSTİSİZM VE KÖTÜLÜK PROBLEMİ

Nesim ASLANTATAR*

Öz

Kötülük probleminin, genellikle, ateizmin bir delili olduğu kabul edilir. Ancak bu varsayımın zorunlu olmadığına kanıt olarak bazı düşünürler örnek gösterilebilir. Örneğin, literatüre kazandırdığı eserlerine baktığımızda kötülük probleminin kendisi için büyük bir problem olduğunu söyleyebileceğimiz, günümüz din felsefesinin önde gelen düşünürlerinden Paul Draper, kendini agnostik olarak tanımlar. Draper, kötülüğün doğrudan agnostisizmi desteklediğini savunmaz, daha ziyade, ateizmi tek başına kanıtlayacak gücü olmadığını savunur. Açık ki, kötülük probleminin Draper için yeterince kanıtlayıcı gücü olsaydı, kendisinin agnostik değil ateist olması beklenirdi. Bu çalışmayla, kötülük probleminin, genel olarak, ateizmle ilişkilendirildiği bir ortamda, Draper'in, agnostisizmi nasıl temellendirdiğini ortaya koymayı amaçlamaktayız. Draper'in kötülük problemi ve agnostisizmi konu edinen çalışmaları ile literatürde söz konusu tartışmayı ele alan ve Draper'e çeşitli tenkitler yönelten çalışmalara dair eleştirel bir okuma neticesinde, kötülük probleminin neden zorunlu olarak ateizmin bir gerekçesi olamayacağını gösterebilmeyi hedefliyoruz. Aynı şekilde, agnostisizmin temellendirilmesi noktasında, Draper'in literatürde durduğu noktayı açıkça gösterebilmek amacıyla, agnostisizmin temellendirilmesi tartışmasına kısaca değinecek ve Draper'in 'kötülük probleminden agnostisizme' geçişinin, 'kötülüğünden ateizme' herhangi bir geçişten daha rasyonel olduğu sonucuna ulaşacağız.

Anahtar Kelimeler: Din Felsefesi, Kötülük Problemi, Agnostisizm, Acı ve Zevk, Paul Draper

---

* Ar. Gör. Nesim Aslantatar, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Felsefesi Anabilim Dalı
e-posta: n.aslantatar@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-7817-8576
Atf/Cite as: Aslantatar, Nesim. "Paul Draper, Agnostisizm ve Kötülük Problemi" *Dini Araştırmalar*, 25/62 (Haziran 2022), 173-196, <https://doi.org.10.15745/da.1082298>

Paul Draper, Agnosticism and the Problem of Evil

Abstract

The problem of evil is generally taken as evidence for atheism. However, some philosophers can be referred as a sign that this is not necessarily so. For example, one of the leading philosophers of contemporary philosophy of religion, Paul Draper, for whom one can say that the problem of evil is a big problem by looking into the works he brought to the literature, defines himself as an agnostic. Draper does not argue that evil directly supports or justifies agnosticism, but rather that it does not have the power to justify atheism *on its own*. According to him, the evidence presented for and against theism and atheism leads to a *balance* between these two stances. The *balance* here does not mean that the evidence creates a fifty percent probability for both parties and makes a choice difficult as a result, but rather that an evaluation of all the evidence opens the way for an ambiguity that makes it difficult to choose between the two. He states that none of the available evidence is sufficient to decisively establish the truth of neither theism nor atheism; and that neither theism nor atheism/naturalism is true. However, while some evidence raises the possibility that theism is true over naturalism whereas others justify atheism by supporting naturalism. So, this kind of ambiguity justifies agnosticism as the true doxastic stance to adhere to. If the problem of evil was sufficient in terms of evidential power for Draper, he would have to be an atheist, not an agnostic. In an atmosphere where the problem of evil is generally associated with atheism, how Draper grounds agnosticism and why the problem of evil cannot necessarily be considered as a justification for atheism *by and only itself* is the main focus of this article. Thus, this study aims to reveal why the problem of evil cannot necessarily be a justification for atheism, as a result of a critical reading of Draper's studies on the problem of evil and agnosticism, as well as the studies in the literature that deals with the discussion and criticize Draper. Likewise, in order to illustrate Draper's argument regarding the grounding of agnosticism decisively, this study will briefly touch on the discussions of the grounding of agnosticism, and conclude that Draper's move from "the problem of evil to agnosticism" is more rational than *any* transition from "evil to atheism".

Keywords: Philosophy of Religion, Problem of Evil, Agnosticism, Pain and Pleasure, Paul Draper

Summary

The evidential argument from evil has been one of the most controversial topics in the philosophy of religion literature in recent years. This study aims to present a defense about how this problem cannot justify atheism *on its own* through Paul Draper's justification for his agnosticism, along with references to the relationship of agnostics to evidence and possible outcomes of this relationship.

Draper's evidential argument from evil argues that the evil, pain, and suffering in the world justify naturalism rather than the omnibenevolent and omnipotent God of theism. Draper's point on the problem of evil is based on the assumption that what we know -through observation and experience- about pain and pleasure brings about some problems for theism and theists. One of the alleged problems Draper refers to is that the testimony of pain and pleasure in practical life *poses difficult situations* for theism and theists to answer, even though some statements about pain and pleasure may be true and logically consistent with theism. These situations may be disapproving in favor of theism and provide a *prima facie* epistemic reason for rejecting it. Despite his argument on behalf of atheism -although a naturalist- Draper is not an atheist. In his discourse "Seeking but not Believing: Confessions of a Practicing Agnostic"¹ Draper discusses many of the arguments proposed for theism and atheism but claims that nearly all of them have flaws when it comes to *conclusively proving* either theism or atheism. According to Draper, ... "[I]t appears that the naturalist and the theist each face a serious evidential problem. Perhaps this stalemate can be broken, either by other objections or by other evidence or by a more careful comparison of the strength of this evidence or by an appeal to differential intrinsic probabilities. If, however, none of these tiebreakers are available, then an agnostic stance is warranted."² His aim here is to show that the evidence for and against theism and atheism brings about a *balance* between the two stances and this is a justification for agnosticism as the third stance. The notion of *balance* here does not mean that the evidence creates a fifty percent probability for both parties and therefore makes the choice between two even more complicated, but rather that an

---

¹ Paul Draper, "Seeking but not Believing: Confessions of a Practicing Agnostic", *Divine Hiddenness*, ed. D. Howard-Snyder, P. Moser (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 197-214.

² Paul Draper, "Cosmic Fine-Tuning and Terrestrial Suffering: Parallel Problems for Naturalism and Theism", *American Philosophical Quarterly* 41/4 (2004), 320.

evaluation of *all* the available evidence leads to the ambiguity that makes it difficult to make a selection.

Although some agnostics favor agnosticism as there are *not enough* or *no arguments* in favor of God's existence/nonexistence, for Draper, there are plenty and reasonably good arguments for both theism and naturalism. While theism and atheism both have sufficient and well-qualified arguments to defend the result they put forward, neither of them has strong enough an argument to maintain whether there is a perfect transcendent being or not, decisively and in a way that makes one party indisputably superior to the other. From this point of view, Draper, considering the abundance of evidence for naturalism and theism, emphasizes that one should suspend one's judgment whenever the existence of God is inaccessible due to an ambiguity in and of the evidence. In such a case, it is not rational to make a leap of faith into theism or to consider ambiguity as a justification for atheism. The ambiguity of the evidence requires one to become agnostic and suspend judgment for God's existence. Though Draper's reasoning on the ambiguity of the evidence may be persuasive to some point, he is by far reasonable in his implication that the evidential argument from evil *per se* cannot justify atheism.

To sum up, evil is indeed a problem for theism to be resolved, but it is not difficult to show how underpowered this argument is when it comes to undermining the truth of theism only *by itself*. Even Draper, who has presented a one-of-a-kind evidential argument from evil, acknowledges that an agnostic attitude is more rational than atheism. Although he thinks that evil can be explained more consistently with naturalism than with theism, he implies that this fact alone does not justify atheism. Draper's approach is quite rational in that he has chosen agnosticism over atheism by questioning the evidence thoroughly and not by falling into the same mistake of taking a leap of faith into atheism.

Giriş

Delilci kötülük problemi, William Rowe'un yeniden gündeme taşınmasıyla,³ din felsefesinin son yıllarda en çok tartışılan konularından biri haline gelmiştir. Bu problemin, neredeyse Rowe'un argümanı kadar tartışılan bir diğer versiyonu da Paul Draper tarafından ortaya konmuştur. Draper'in; din

³ William L. Rowe, "The Problem of Evil and Some Varieties of Atheism", *American Philosophical Quarterly* 16 (1979), 335-41. Rowe birbirinden farklı üç delilci kötülük argümanı ileri sürmüştür. Argümanlarına dair daha fazla bilgi için bk. İbrahim Yıldız, *Kötülük Problemi: Temel Argümanlar* (Ankara: Gece Kitaplığı, 2021a)

felsefesinin önde gelen düşünürleri arasında canlı bir tartışma ortamı yaratan argümanı, kimilerine göre delilci kötülük probleminin “... en iyi örneğini vermiştir.”⁴ Bazılarına göre ise “delilci kötülük probleminin en güçlü örneği olan bu argüman” “... tartışmada çitayı bir hayli yükseltmiştir...”⁵ Draper’in delilci kötülük argümanı, dünyadaki acı ve ıstırapların, teizmin mutlak iyi ve her şeye gücü yeten Tanrı’sından ziyade natüralizmi temellendirdiğini savunur. Ancak bu argümana rağmen, Draper’in her ne kadar natüralist olduğu söylenebilirse de, ateist olduğu söylenemez. O, teizm ve ateizm arasında tartışma konusu edilen argümanların birçoğuna yönelik tartışmalar yürütmüş fakat bu kanıtların teizm ya da ateizmden birini *tam manasıyla* kanıtlamadığını savunmuştur:

... [N]atüralist ve teistin her birinin ciddi bir kanıt sorunuyla karşı karşıya olduğu anlaşılıyor. Bu açmaz, belki de, başka itirazlar ya da kanıtlarla; kanıtın gücünün daha dikkatli bir şekilde karşılaştırılmasıyla ya da farklı içsel olasılıklara başvurularak kırılabilir. Bununla birlikte, bu eşitliği ortadan kaldıracak bir kanıt mevcut değilse, o zaman agnostik bir duruş garanti edilir.⁶

Kötülük probleminin, ateist ve teistler arasındaki tartışmada, genel olarak, ateizmi makul kıldığı savunulur. Teistler, ateistlerin bu savunusuna, teizmin gücünü ve makuliyetini ortaya koymayı amaçlayan bir takım teodislerle başvurarak cevap verirler. Agnostikler ise Tanrı’nın varlığı tartışmasında ateistlerin *tarafında* yer alarak, kötülük problemini Tanrı’nın varlığı aleyhine bir kanıt olarak sunarlar. Agnostikler, *kendilerine ait* ya da bir başka ifadeyle agnostisizmi doğrudan destekleyen bağımsız kanıt konusunda tartışmalı bir tutuma sahiplerdir. Bu bakımdan, esasen, agnostiklerin bir *taraf*ta yer aldığını söylemek oldukça tartışmalı bir ifade olarak göze çarpabilir. Bu, agnostisizmin mahiyetinden ve kanıtlarla olan ilişkisinden kaynaklanan bir problemdir. Agnostisizm, teizm ve ateizmin gerekçesi olarak sunulan kanıtları birbirleriyle mukayese ederek, sunulan kanıtlardan (kötülüğün varlığı, evrim, alemin nizamı vs.) hangisinin hangi tutumu (teizm veya ateizm) desteklediğini ortaya koymaya yönelik bir misyonla çıktığı yolda, mevcut kanıtların tamamına dair bir değerlendirmenin ortaya bir muğlaklık çıkardığını ve söz konusu bu muğ-

4 Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP), “The Evidential Argument of Evil” (Erişim 02 Kasım 2021).

5 Gregory E. Ganssle, “God and Evil”, *The Rationality of Theism*, ed. Paul Copan-Paul K. Moser (London: Routledge, 2003), 274.

6 Draper, “Cosmic Fine-Tuning and Terrestrial Suffering: Parallel Problems for Naturalism and Theism”, 320.

laklığın agnostisizmi gerekçelendirdiğini savunur. Bu noktada agnostiklerin muğlaklık kavramından ne anladığına kısaca değinmek gerekir. Teizm ve ateizm arasında birçok farklı kanıtı dayanan bir mücadele söz konusudur. Agnostisizm, bu iki tutumun karşılıklı olarak sunduğu kanıtlara dışarıdan bakan ve iki tutuma da mesefeli bir yaklaşım benimseyerek, Tanrı'nın varlığı/yokluğu için sunulan kanıtların tek tek ele alınması halinde iki tutumdan birini destekleyebileceğini ancak bu kanıtların tamamına dair bir değerlendirmenin -hangi tutumun rasyonel olduğuna karar verme noktasında- bir muğlaklık doğurduğunu iddia eder. Örneğin, agnostikler için de alemdeki kötülüğün varlığı teizmin aşkın Tanrı'sı ile uyum içinde resmedilemez; bu bakımdan, kötülük, teizmden ziyade ateizmi destekler.⁷ Ancak alemin tasarımı, ruh ve zihnin varlığı veya dini tecrübe ateizmden ziyade teizmi destekler. Tüm bu kanıtlar biraraya getirilince, agnostiklere göre, tek bir sonuca ulaşmak mümkün görünmemekte; hükmü askıya almak en rasyonel tercih olarak göze çarpmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, agnostiklerin kanıtla olan ilişkisi ve bu ilişkinin sonuçlarına dair referansların yanında, agnostik düşünür Paul Draper üzerinden, kötülük probleminin nasıl tek başına ateizmi gerekçelendiremediğine dair bir savunu ortaya koymaktır.⁸ Draper'in, çalışmalarının çoğu kötülük problemi üzerine olan bir düşünür olarak, ateizm yerine agnostisizmi tercih etmesi, kötülük probleminin *tek başına* ateizmi kanıtlamadığını düşünmesinden kaynaklanır.⁹ Ona göre, teizm ve ateizm lehine ve aleyhine sunulan kanıtlar, teizm ve ateizm arasında bir *denge* oluşturarak agnostisizmi temellendirir. Buradaki denge ifadesi, kanıtların iki taraf için de yüzde elli olasılık doğurduğu ve bu sebeple bir tercih yapmanın zor kılındığı manasında değil, daha ziyade, kanıtların *tamamına* dair bir değerlendirmenin tercihte bulunmayı zor kılan bir

⁷ Bu noktada, kötülük probleminde benzer şekilde *evrim teorisi* de örnek verilebilir. Evrim teorisi, kabul edilmesi halinde, teizm karşısında natüralizmi destekleyen bir mahiyete sahiptir. Bu bakımdan, genel olarak, agnostiklerce alemin varlığı tartışmasında, teizmin yaratma doktrinine bir alternatif olarak sunulur. Bu noktaya dair bir örnek, çalışmanın ilerleyen kısımlarında sunulacaktır.

⁸ Delilci kötülük argümanları ile agnostisizmin birada savunulabileceğine dair farklı bir yaklaşım için bk. J. W. Cornman, K. Lehrer, George S. Pappas, *Philosophical Problems and Arguments* (Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1992); İbrahim Yıldız, "Tanrı, Olasılık ve Kötülük", *Din ve Bilim – Muş Alparşan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 4/1 (2021b), 97-107; İbrahim Yıldız, "Mümkün En İyi Dünya ve Kötülük", *İslami Araştırmalar Dergisi* 32/3 (2021c), 634-641.

⁹ Draper'le birlikte bu tarz bir savunu içinde olan bir düşünür olarak Graham Oppy örnek gösterilebilir. Bk. Graham Oppy, "Weak Agnosticism Defended", *International Journal for Philosophy of Religion* 36/3 (1994), 147-167; Graham Oppy, *Agnosticism and Atheism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2018).

kesinsizlik doğurduğuna yöneliktir.¹⁰ Agnostiklerin kanıtlara dair değerlendirmeleri kötülük problemiyle sınırlı kalmaz ancak bu makalenin konusu, delilci kötülük probleminin en güçlü örneklerinden birinin dahi tek başına ateizmi kanıtlamadığını, bu argümanı ortaya atan düşünürlerden biri üzerinden göstermektir. Bu noktada, Draper'in kötülük argümanına dair tartışmamız, daha çok, Draper'in "Pain and Pleasure: An Evidential Problem for Theists,"¹¹ "Seeking but not Believing: Confessions of a Practicing Agnostic"¹² ile "Cosmic Fine-Tuning and Terrestrial Suffering: Parallel Problems for Naturalism and Theism" makaleleri etrafında dönecektir.

Bu makalelerden ilkinde, Draper, kötülük problemini ateizmin bir kanıtı olarak kullanır ve eleştirilerinin tamamını teistlere yönelterek ateizm tarafında yer alır ancak diğer makalelerinde teizm ve naturalizmin birbirlerine üstün olmadıklarına dair bir dizi tartışmadan sonra, teizm ve natüralizmin kendi pozisyonlarına dair daha sağlam kanıtlar sunmaları gerektiğini ve eğer her iki pozisyondan biri bunu başaramazsa agnostisizmin haklılaştırılacağını savunur. Söz konusu tartışmalardan hareketle, bu çalışma bağlamında, bir ve ikinci başlıklar altında Draper'in kötülük problemini nasıl ortaya koyduğuna ve kendisine getirilen eleştirilere gereğince değinecek ve literatüre dair bir çerçeve sunacağız.¹³ Daha sonra, Draper'in agnostisizme nasıl geçiş yaptığını ve temellendirdiğine odaklanacak ve kötülüğün zorunlu manada ateizmin bir kanıtı olarak ele alınmasının gerekmediğini göstermeye gayret edeceğiz.

¹⁰ Örneğin, bu tartışmaya göre, kötülük problemi Tanrı'nın varlığı aleyhine bir kanıt olarak ateizmi desteklerken, alemdeki iyilik teizmin Tanrı'sının varlığını destekler. Ancak muğlaklık taraftan agnostiklere göre, kanıtların hangi tutumu ne olasılıkla desteklediğine dair bir yüzde hesabı yapılsa, kötülük karşısında iyiliğin aynı orana sahip olamayacağı iddia edilecektir. Bunun sebebi, geleneksel delilci kötülük probleminden hatırlanacağı üzere, iyilik sahibi bir Tanrı ile iyiliğin varlığı açıklanabilirken, kötülüğün açıklanamamasıdır. Agnostisizmin muğlaklığa dayandığını iddia eden Draper'in kanıtlara dair tartışmasından çıkarılabilecek bir sonuca göre, iyilik ve kötülük Tanrı'nın varlığını/yokluğunu gerekçelendirme konusunda eşit oranda güçlü değildir. Bu durumda, kötülüğün, natüralizmin doğruluğunu yüzde altmış; iyiliğin ise Tanrı'nın varlığını yüzde kırk oranında desteklediğini varsayalım. Hem natüralizm hem de teizmin doğruluğu için ortaya konulan kanıtların bolluğu ve bu kanıtların agnostikler tarafından aynı anda tartışmaya dahil edilmesi, hangi kanıtın hangi tutumu *ne oranda* desteklediği noktasında ortaya bir muğlaklık çıkarır.

¹¹ Paul Draper, "Pain and Pleasure: An Evidential Problem for Theists", *Nous* 23/3 (1989), 331-350.

¹² Paul Draper, "Seeking but not Believing: Confessions of a Practicing Agnostic", *Divine Hiddenness*, ed. D. Howard-Snyder-P. Moser (Cambridge: Cambridge University Press, 2001), 197-214.

¹³ Çalışmamızın bir ve ikinci bölümleri Draper ve onun kötülük probleminde yönelik literatürün detaylı bir sunumu ve bu sunum içinde yer alan kimi düşünürlerin fikirlerine dair eleştiriler bir okuma olarak görülebilir. Draper'in argümanı oldukça yoğun bir içeriğe sahiptir, dolayısıyla, kendisine yöneltilen eleştirilerin onun agnostisizme geçişine nasıl katkı sağladığının gösterebilmesi ancak literatürün sağlıklı bir tahliliyle başarılabilir.

Draper'in, ateizme dair sunduğu argümanların ne kadar sağlam olduğu ya da ne kadar temellendirilebildiği çalışmamızın sınırlarını fazlasıyla genişleteceğinden derinlemesine ele alınmayacaktır.

1. Draper'in Delilci Kötülük Problemine Dair Argümanı

Draper, teistlerin mantıksal kötülük problemi noktasında herhangi bir sorun yaşadığını düşünmez. Ona göre, teizmin Tanrı'sının varlığı ile dünyadaki kötülük birlikte açıklanabilir durumdadır.¹⁴ O, teistlerin açıklamakta zorlandığı asıl meselenin delilci kötülük problemi olduğunu düşünür.¹⁵ Draper'in kötülük problemine dair öne sürdüğü görüşler, acı (*pain*) ve zevk/keyif (*pleasure*)'e dair -gözlem ve tecrübe yoluyla- bildiklerimizin teizm için problem yarattığı varsayımı üzerine kuruludur. Buna göre, problem, acı ve zevk hakkındaki bazı önermelerin doğru ve teizm ile mantıksal olarak tutarsız olabileceğinden ziyade acı ve zevke dair tanıklığımızın, teizm ve teistler için *cevaplaması zor durumlar* ortaya çıkarmasıdır. Bu durumlar, ona göre, teizm için dezavantaj doğurup, teizmi reddetmek için *prima facie* epistemik bir neden sunmaktadır. Draper, acı ve zevkin teizm aleyhine bir kanıt oluşturduğunu 'kayıtsızlık hipotezi' (HI: *hypothesis of indifference*) adını verdiği bir önerme üzerinden savunur:

HI: Ne mevcut doğa ne de hisli varlıkların yeryüzündeki durumları, insan olmayan varlıklar¹⁶ tarafından meydana getirilen iyi (*benevolent*) ya da kötü (*malevolent*) eylemlerin birer sonucu değildir.¹⁷

Draper, HI'nın, teizmin en büyük gerektirmesi olan "doğüstü bir varlık [Tanrı] var olmalıdır" önermesi veya bir benzerine dayanmadığını ve doğruluğu için doğüstü bir açıklama gerektirmediğini savunur.¹⁸ Bu bakımdan, HI

¹⁴ Draper, "Pain and Pleasure", 349, not 1.

¹⁵ Draper, "Pain and Pleasure", 331.

¹⁶ Draper, insan olmayan varlık(lar) ifadesiyle, doğüstü bir ya da birden çok varlığa işaret etmektedir.

¹⁷ Draper, "Pain and Pleasure", 332.

¹⁸ Alston, Draper'in HI'nın O'yu *açıkladığı* iddiasına itiraz eder. Alston'a göre, Draper açıklama kavramından ne anladığını ortaya koymalıdır. William Alston, "Some (Temporarily) Final Thoughts on Evidential Arguments from Evil", *The Evidential Argument from Evil*, ed. Daniel Howard-Snyder (Indiana: Indiana University Press, 1996), 328. Ona göre, Draper, teistik açıklamanın neliği hususunda herhangi bir bilgi vermemektedir. Açıklama kavramının tek bir anlamı bulunmadığını dolayısıyla gelişigüzel ve kişinin kendisini haklı çıkaracak şekilde kullanılmaması gerektiği düşünen Alston, Draper'in *açıklama* kavramı için doğru bir anlam belirlemediğini sadece daha iyi bir açıklamaya katkı sağlayan bir faktörü belirlediğini ileri sürmektedir. Alston, "Some (Temporarily) Final Thoughts on Evidential Arguments from Evil", 330. Ganssle da aynı noktaya değinir. Bk. Ganssle, "God and Evil", 269. Bu tartışmayı ele alan bir diğer makale için

ile teizm arasındaki farklılık, HI'nın "doğüstü varlıkların var oldukları kabul edilse bile, herhangi bir eylemlerinin, doğrudan, insanın refahını gözetdiği doğru değildir" önermesinin kabulünü gerektirmesidir.¹⁹ Draper'ın 'kayıtsızlık hipotezi' (HI), herhangi bir varlık iddiasında bulunmaz; daha ziyade, bu tarz bir kabulün biyolojik acı ve zevk tarafından desteklendiğini savunur. Bu nedenle, Draper'ın HI'yı, oldukça güçlü doğüstü ontolojik bağılıklar gerektiren teizme alternatif bir hipotez olarak sunduğu açıktır. Tartışmanın başında gündeme getirdiğimiz üzere, acı ve zevkin gözlemlenmesi ve bizzat tecrübe edilmesi hususları, Draper'in argümanının temelinde yer alır. Buna göre,

O (*observe*): [x kişinin], hem insan ve hayvanların acı/zevk tecrübelerine dair [kendi] gözlemlerini hem de başkalarının, hisli varlıkların (*sentient beings*) edindiği acı/zevk tecrübelerine dair gözlemlerine ilişkin [x kişinin] şahitliğini temsil eder.²⁰

Draper'a göre, HI ve O birlikte ele alınınca, dünyamızdaki acı ve zevk, teistler için epistemik bir problem yaratmaktadır.²¹ Buna göre, C (*create*): HI, O'yu teizmden çok daha iyi açıklar. O'nun acı ve zevkleri teizmden daha iyi açıkladığı varsayımına, O'nun önsel olasılığının (*antecedent probability*)²² HI'nın doğru olduğu varsayımıyla daha çok uyum içinde olduğu iddiasını da ekleyen Draper'in, C'ye dair geniş tanımı şöyledir:

---

bk. Daniel Howard-Snyder, "Theism, The Hypothesis of Indifference, and The Biological Role of Pain and Pleasure", *Faith and Philosophy* 11/3 (1994), 452-466.

¹⁹ Draper, "Pain and Pleasure", 332.

²⁰ Draper, "Pain and Pleasure", 332-333. Draper, üç farklı O durumuna referans verir. Bunlar birarada ele alındığında, acı ve zevke dair tüm biyolojik tecrübeler hesaba katılmış olur: (O1) ahlakilik fikrine sahip faillerin biyolojik olarak faydalı olduğunu bildiğimiz acı ve zevki tecrübe etmesi, (O2) ahlakla ilişkisi olmayan hisli varlıkların biyolojik olarak faydalı olduğunu bildiğimiz acı ya da zevki tecrübe etmesi ve (O3) hisli varlıkların biyolojik olarak faydalı olduğunu bilmediğimiz acı ya da zevki tecrübe etmesi. Bk. Draper, "Pain and Pleasure", 335. Çalışmamız, bu durumların tamamını ve getirilebilecek eleştirileri ele alacak genişlikte değildir. Dolayısıyla bu çalışma bağlamında sadece O'ya odaklanacak; O'nun diğer durumlarına Draper'in ihtimal hesapları noktasında kısmen değineceğiz.

²¹ Draper'e göre, teizmin her şeye gücü yeten, ahlaki açıdan mükemmel bir varlığa olan bağlılığı göz önüne alındığında, hedefe yönelik organik sistemler (insanlar dahil) biyolojik olarak yararlı acı ve zevk olmadan yaratılabirdi. Ona göre, teizmde acının özünde kötü ve zevkin özünde iyi olarak kabul edildiği gerçeği göz önüne alındığında, Tanrı'nın ikincisini maksimize etmesi gerektiği ve birincisini ise minimize edeceği varsayılabilir. Ancak acı/kötülüğün büyüklüğü, süresi ve dağılımı (O1, O2, O3'e yönelik anlatımlarından/açıklamalardan hareketle) veriliyken, teizmin doğru olduğu varsayımıyla, dünyada gözlemediğimiz kötülük beklenmedik bir sonuçtur. Öte yandan, ona göre, HI'nın doğru olduğu varsayıldığında ise, acı ve zevkin *sadece* hayatta kalma ve üremeye hizmet eden biyolojik bir motivasyona sahip olduğu dikkate alınırsa, dünyada gözlemediğimiz şeyler ile olması gereken arasında büyük bir uyum vardır.

²² Draper, *önsel olasılık* ile, O'nun bildirdiği gözlem ve şahitliklerden bağımsız olarak, O'nun olasılığının, HI ile teizmle olduğundan daha yüksek olduğuna işaret eder. Bk. Paul Draper, "Probabilistic Arguments from Evil", *Religious Studies* 28/3 (1992), 303-317.

C: O'nun bildirdiği gözlem ve şahitliklerden bağımsız olarak, O'nun olasılığı, teizme nazaran, HI'nın doğru olduğu varsayımında çok daha yüksektir.²³

Denklem formunda ifade edecek olursak, C: P(O/HI), P(O/teizm)'den çok daha yüksektir. Teizm karşısında HI'yı muhtemel kabul etmek için C'yi, doğrulanması halinde, iyi bir epistemik ilke olarak kabul eden Draper, 'biyolojik yararlılık' kavramından hareketle, amaca yönelimli (*goal-directed*) organik sistemlerde acı ve zevkin oynadığı biyolojik rolün C'yi doğru kıldığını savunur.²⁴ Draper, biyolojik yararlılık görüşünü, mantıksal olarak O'ya denk olan ve C'nin doğruluğunu gösterme konusunda kullanabileceği ifadeler ortaya koymak için de kullanır. Buna göre, daha önce değindiğimiz üzere, O, mantıksal olarak, O1²⁵, O2²⁶ ve O3'ün²⁷ birleşimine eşdeğer olduğu için, herhangi bir h hipotezi için şu sonuç çıkar: P(O/ h) = P(O1 & O2 & O3/ h).²⁸

²³ Draper, "Pain and Pleasure", 333.

²⁴ Bu noktada, Draper'in 'biyolojik yararlılık' ve 'amaca yönelimli' ifadelerinden ne anladığına kısaca değinmek gerektiğini düşünüyoruz. Ona göre, amaca yönelimli ifadesi, ortama uyum sağlama bağlamında anlaşılabilir evrimsel içeriği haiz bir kavramdır. Buna göre, bir S'nin sahip olduğu veya olabileceği herhangi bir G özelliği için, S'nin amaca yönelimli olduğunu söyleyebileceğimiz, *potansiyel çevresel değişiklikler* iki şekilde meydana gelir: (i) eğer bu değişiklikler, S'nin G'ye sahip olduğu bir zamanda meydana gelmişse ve S'de söz konusu değişikliğin yerine geçecek herhangi başka bir değişiklik meydana gelmediyse, S, G'ye ihtiyacı olmadığı için ona sahip olmayı bırakacak ve G niteliğini bir daha sergilemeyecektir, (ii) ancak söz konusu değişiklikler, eğer S'nin G'ye sahip olduğu bir zamanda meydana gelmişse ve bu değişiklik sonrasında S'de telafi edici değişiklik[ler] ortaya çıkmışsa, bu durum, S'nin G'yi sergilemeye devam etmesi ile sonuçlanır. Draper, "Pain and Pleasure", 334. Ayrıca bk. Christopher Boorse, "Wright on Functions", *The Philosophical Review* 85 (1976), 70-86. Draper, biyolojik amaç adını verdiği bu tarz bir evrimsel açıklamayla, amaca yönelimli olmanın *akıllı bir varlık* gerektirmediği sonucuna varır. Biyolojik yararlılık ise, bu fikrin devamı olarak, amaca yönelimli bir S'nin herhangi bir parçası, (i) nedensel olarak S'nin biyolojik amaçlarından birine katkıda bulunuyorsa ve (ii) bu katkı biyolojik olarak tesadüfi değilse, *biyolojik* olarak *yararlıdır* manasında kullanılır. Bu bakımdan, Draper'e göre, dünyadaki acıların ve zevklerin çoğu biyolojik açıdan yararlıdır. Bu yarar, *organizmanın* iki temel biyolojik hedefi olan hayatta kalma ve çoğalma güdülerine katkıda bulunur. Bk. Draper, "Pain and Pleasure", 335.

²⁵ Draper, insanın amaca yönelik bir varlık olmasına dair bilgimizden hareketle, O'nun bildirdiği gözlem ve şahitliklerden bağımsız olarak O1'i bildiğimizi savunur. Ona göre, bu durum, insanın acı ve zevklerinin, hedeflerine katkıda bulunmasını umut etmek için insana bir sebep verdiğini göstermektedir. Bunun yanında, ona göre, acı ve zevk, örneğin insan gibi bir organik sistemin başka hiçbir bileşeninde olmayan "ahlaki bir değere sahip olma" niteliğe sahiptir: acı özsel olarak kötü; zevk ise iyidir. Buradan hareketle, acı ve zevkin biyolojik hedeflere katkıda bulunacağı fikrinin teizmin doğruluğu varsayıldığında düşük; HI'nın doğru olduğunu varsayarsak yüksek olacağını savunan Draper, P(O/HI)'i, P(O/teizm)'den çok daha yüksek yapan kriterin teizm ve HI arasındaki bu farklılık olduğu sonucuna varır. Bu nokta şöyle açıklanabilir: HI, eğer acı ve zevk varsa, o halde onların insan olmayan kişiler tarafından gerçekleştirilen kötü veya iyi eylemlerin sonucu olamamasını gerektirir. Bu nedenle, HI'de, acı ve zevk ile organik sistemlerin diğer kısımları arasındaki ahlaki fark, acı ve zevkin organik sistemlerin diğer bölümlerinin sahip olmadığı bir niteliğe sahip olduğuna inanmak için yeterince sebep verir. Nitekim acı ve zevk ile

Draper, bu noktada bir adım daha atarak, bu teoremin epistemik olasılığını şu şekilde ortaya koyulabileceğini iddia eder:

$$P(O1 \& O2 \& O3/h) = P(O1/h) \times P(O2/h \& O1) \times P(O3/h \& O1 \& O2).^{29}$$

ilgili biyolojik bir açıklama, teizmden ziyade HI'den beklenebilir bir açıklamadır. Çünkü teizm, Tanrı'nın dünyadaki her acı ve zevkin varlığından sorumlu olmasını gerektirir. Tanrı, ahlaki açıdan mükemmel olmasına binaen, biyolojik olarak, hiçbir zaman faydalı olmasaydı bile zevki var etmek için iyi ahlaki sebeplere sahip olurdu ve yalnızca biyolojik bir nedene değil, aynı zamanda ahlaki açıdan da yeterli bir sebebe sahip olmadan acıya da izin vermezdi. Tanrı, ayrıca, alim ve kadir-i mutlak olduğundan, biyolojik açıdan faydalı acı ve zevk olmaksızın amaca-yönelimli organik sistemler (insanlar da dâhil) yaratabilirdi. Bu nedenle, teizm Tanrı'nın, amaca-yönelimli organik sistem meydana getirmek için biyolojik olarak faydalı acı ve zevke ihtiyaç duymadığını, bunun yerine, ahlaki gerekçelere sahip olmasını gerektirir. Bu sebepler, Draper'e göre, insanın biyolojik amaçlarına sistematik olarak katkıda bulunan acı ve zevkle uyumsuzluk içindedir. Bu nedenle, O1 (ahlaki fail olan) insanlar tarafından yaşanan acı ve zevkin bu şekilde katkıda bulunduğunu bildirdiğinden, P(O1/HI), P(O1/teizm)'den çok daha büyüktür. Draper, "Pain and Pleasure", 336-337.

- 26 Draper, O2'yi, bir nevi O1'nin eksikliklerini ortadan kaldırmak için kullanır. Buna göre, O2'nin ahlakın konusu olmayan faillerinin (çocuk ve hayvanlar gibi) biyolojik olarak faydalı olduğunu bildiğimiz acı ve keyif tecrübelerinin, O'nun bildirdiği gözlem ve şahitliklerden bağımsız olarak, O1'in konusu olan ahlaki faillerin tecrübeleriyle neredeyse aynı olduğunu biliyoruz. Ancak, her ne kadar O1'de yer alan acı ve tecrübeler, ahlaki failleri hedef aldığı için, ahlaki bakımdan bir rol oynadığı iddia edilebilse de aynı durum -acı ve zevke konu olmayan failer ahlakın konusu olmadığı için- O2 söz konusu olunca geçerli değildir. Bk. Draper, "Pain and Pleasure", 337-338. Bu noktadan hareketle Draper'e göre, Tanrı'nın insanın acıyı tecrübe etmesine izin vermesinde sahip olduğu "geçerli ahlaki sebepler" kaydı, ahlaki olmayan failerin tecrübe ettiği kötülükleri açıklamaz. Bu sonuç Draper'e, Tanrı'nın O2'nin öznesi olan varlıkların, acıyı tecrübe etmelerine izin vermeyeceğine inanmak için bize sebep verir. Bu yüzden, ona göre, P(O2/HI&O1) P(O2/teizm&O1)'den daha muhtemeldir.
- 27 O3, hisli varlıkların (*sentient beings*) biyolojik açıdan faydalı olduğunu bilmediğimiz acı veya zevk tecrübeleriyle ilgili durumlarını bildirir. O3, biyolojik olarak gereksiz (*gratuitous*) olduğunu bildiğimiz birçok acı ve zevki; ne faydalı ne de gereksiz olduğu bilinmeyen acı ve zevkleri ihtiva eder. Draper, P(O3/HI&O1&O2)'nin P(O3/Teizm&O1&O2)'den daha muhtemel olduğuna dair şöyle bir argüman sunar: "HI&O1&O2'ye nazaran Teizm&O1&O2'de hisli varlıkların (özellikle insan olmayan hayvanların) mutlu olmasını beklemek için çok daha fazla sebebe sahibizdir. Buna karşılık olarak, O3'ün bildirdiği olgular, O1 ve O2 tarafından bildirilenlere eklendiğinde, çoğu insan ve hayvanın sürekli ve şiddetli bir ıstırap tecrübe ettikleri görülebilir." Draper, "Pain and Pleasure", 338-339. Draper, aslında, O3 tecrübelerinin var olmaması durumunda HI&O1&O2'ye nazaran Teizm&O1&O2'nin daha büyük bir olasılığa sahip olabileceğini ancak mevcut O3 tecrübelerinin bu tarz bir çıkarımın önüne geçtiğini ima eder. Bu nedenle, teodiselerin P(O/Teizm)'in imkanını büyük ölçüde yükseltmediğini varsayarak, A'nın birinci ve üçüncü çarpanları B'nin birinci ve üçüncü çarpanlarından çok daha büyüktür ve A'nın ikinci çarpanı B'nin ikinci çarpanından daha büyüktür. Bu durum, P(O/HI)'in P(O/Teizm)'den çok daha büyük olduğunu ima eder.
- 28 Van Inwagen'in, Draper'in sunduğu üç O durumuna alternatif olarak sunduğu üçlü tasnif için bk. Peter van Inwagen, "The Problem of Evil, the Problem of Air, and the Problem of Silence", *Philosophical Perspectives 5, Philosophy of Religion* (1991), 143-145.
- 29 Ancak Draper'in de farkında olduğu üzere, olasılık hesaplamasında kullanılan teoremin aynı şekilde epistemik olasılığa da uygulanabileceği noktasında ortaya çıkan bir zorluk, çarpma ve

Ona göre, C –yani P (O/HI) P (O/teizm)’den çok daha büyüktür- önermesi ancak

A: P(O1/HI) x P(O2/HI&O1) x P(O3/HI&O1&O2) ifadesi,

B: P(O1/teizm) x P(O2/teizm&O1) x P(O3/teizm&O1&O2)’den (yani A, B’den) çok daha yüksekse doğrudur.³⁰ Draper’e göre, A’nın her bir çarpanı, B’nin her bir çarpanından çok daha büyük bir doğruluk oranına sahiptir ve A’nın doğruluğu, teodiselerin B lehine sunduğu kanıtlar tarafından azaltılamaz.

2. Draper’in Argümanına Yönelik Eleştiriler

Draper’in argümanı literatürdeki en güçlü delilci kötülük argümanlarından biri olsa da, birçok tartışmalı ve eleştirilebilir yönü de bulunmaktadır. Epistemik açıdan tartışmalı olduğu söylenebilecek ilk nokta, HI’nın T ile uyumlu olmadığına dair iddiadır.

Örneğin Tooley, Draper’in “HI hipotezinin teizmle mantıksal olarak bağdaşmadığı” varsayımının açıkça yanlış olduğunu savunmaktadır.³¹ Draper’in benimsediği evrimsel şema göz önüne alındığında, tüm tartışmanın üzerine bina edildiği HI’ya yönelik şöyle bir itiraz yöneltilebilir:

Organizmalar karmaşıklık bakımından belli bir aşamaya ulaştıktan sonra acı, evrimsel sürecin vazgeçilmez bir bileşeni haline gelebilir. Bununla birlikte, bildiğimiz kadarıyla, organizmaların gerçek dünyada deneyimlediği acı miktarı bilinçli hayvanların doğal evrimi için gereklidir.³²

Bu açıklamayla Van Inwagen, teistlerin; kadir, alim ve ahlaki olarak mükemmel bir varlık tarafından, evrimin tesadüfî bir şekilde gerçekleşebileceği bir alemi yaratabileceğini savunmalarının önünü açık götür. Bu durumda, teizm ve HI’nın aynı anda doğru olmasının önünde bir engel yoktur ancak Draper’e göre, bilindiği üzere, teizm ve HI’nın aynı anda savunulması mümkün değildir. Tooley’e göre, bu durumda, en iyi ihtimalle Draper’in HI hipo-

---

toplama yalnızca sayılar üzerinde gerçekleştirilebildiğinden, teoremin olasılıkların da sayısal değerlere sahip olduğunu varsaymasıdır. Ancak çoğu epistemik olasılık yalnızca karşılaştırma-lı/karşılaştırmaya dayanan değere sahiptir. Draper, bu noktada, olasılık hesapları için geçerli tüm teoremlerin epistemik olasılık için de geçerli olduğuna inanmadığını ifade eder. Draper, “Pain and Pleasure”, 349. Dipnot 3.

³⁰ Draper, “Pain and Pleasure”, 335-336.

³¹ Bk. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP), “The Problem of Evil” (Erişim 05 Kasım 2021).

³² Peter van Inwagen, “The Problem of Evil, the Problem of Air, and the Problem of Silence”, 147.

tezinin -T'yi gerektirdiği kanıtlanmış değildir.³³ Tooley'in eleştirisi, yanlışlığı kanıtlanamayan (-T) ancak açıklama gücü bakımından sezgisel olarak daha güçlü olduğu açık olan bir önermenin, neden doğruluğu varsayımlara dayanan (HI) bir önermeye tercih edilmesi gerektiğine yönelik oldukça güçlü ve yerinde bir eleştiri olarak göze çarpmaktadır. HI'nın doğruluğunun kanıtlanmasının bir yolu, -T'nin kanıtlanması olabilir ki Draper bunu yapabilmış değildir. Bunun yanında, Van Inwagen'in de haklı olarak işaret ettiği üzere HI, sınırları belli olan bir hipotez değildir ve yalnızca dünyadaki canlı varlıkların doğasının ve mevcut durumlarının kesin *nedeni* olmadığını belirtir. Bu bakımdan, sınırları oldukça belli ve neyi ihtiva ettiğine dair oldukça geniş bilgi sahibi olduğumuz bir tez olan teizm için bir rakip olarak kabul edilemez.³⁴

Draper'in argümanının epistemik açıdan problemlili olduğunu düşündüğümüz ikinci nokta, onun, O durumlarını, T ile mutlak bir *negatif kanıt* ilişkisi içinde kavramsallaştırmasıdır. O durumlarının epistemik birer veri olduğu dikkate alınınca, O'ya dair bakış açılarının ya da bir başka ifadeyle acı ve zevkin; dağılımı, etkisi veya çeşitleri hakkında -kişiden kişiye değişen- önemli farklılıkların olabileceği iddia edilebilir. Bu durumda, kişinin O'ya tepkisi kişinin nasıl bir hayat sürdürdüğüyle yakından alakalı olacaktır. Bu durum, P(O/HI)'yi görece bir hale getirecektir. Bu noktaya bir örnek veren Plantinga'ya göre, bir teist için P(O/HI) düşük, bir ateist içinse yüksek olabilecektir.³⁵ Farklı kişiler için farklı sonuçlar ortaya çıkarılabileceği için bu haliyle, Draper'in P(O/HI)'ye atfettiği değer güvenilir görünmemektedir.

³³ SEP, "The Problem of Evil".

³⁴ Van Inwagen, "The Problem of Evil, Air, and Silence", 160.

³⁵ Alvin Plantinga, "On Being Evidentially Challenged", *The Evidential Argument from Evil*, ed. Daniel Howard-Snyder (Indiana: Indiana University Press, 1996), 251-252. Plantinga, Tooley ve van Inwagen'in aksine, acı ve hazzın insanın hayatta kalma ve üremeyi sürdürme hedeflerine sistematik bir katkı sağlayıp sağlamadığı konusunda yeterli bilgi sahibi olmadığımızı ve aynı durumun HI için de geçerli olduğunu iddia eder. Buna göre, her ne kadar insan hayatında önemi yadsınamayacak bir yere sahip olsa da, ahlakın, insanın hayatta kalma ve nesli sürdürmek gibi biyolojik hedeflerine katkıda bulunmadığı açıkça savunulabilir. Plantinga, "On Being Evidentially Challenged", 252-253. Bu noktadan hareketle Plantinga, kendi epistemik durumu ve HI'dan yola çıkarak insanların acı ve hazlarının dağılımının hayatta kalma ve yeniden üremenin biyolojik amaçlarına katkıda bulunmadığı sonucuna ulaşır. Dolayısıyla Plantinga'ya göre, kendi epistemik durumuna bağlı kalarak, P(O/HI)'nin P(O/T)'den daha muhtemel görünmediğini ileri sürmüştür. Plantinga, "On Being Evidentially Challenged", 256. Bu sonuçtan hareketle, delilci bir karşıtıla rağmen teistin Tanrı'nın varlığına inanmasının rasyonel olduğunu savunan Plantinga, kişinin inancına yönelik sahip olduğu her haklı nedenin, Draper'in ileri sürdüğü türden meydan okumaları bertaraf ettiğini savunur. Teizmin karşı karşıya olduğu birçok delilci meydan okumanın yanında doğru olduğuna dair birçok haklı nedeninin de bulunduğunu savunan Plantinga, söz konusu delilci meydan okumaların kendisi için bir anlam ifade etmediğini dile getirir. Bk. Plantinga, "On Being Evidentially Challenged", 278-279.

Draper'in argümanının epistemik açıdan ortaya çıkardığı problemlerin yanında, mantıksal açıdan ortaya çıkardığı birtakım problemlere de işaret edilebilir. Bu duruma, Draper'in teizmi oldukça sınırlı bir çerçevede ele alıp *strawman* hatasına düşmesi örnek gösterilebilir.³⁶ Draper'in argümanındaki temel problem, Otte'ye göre, C ilkesi doğru olsa bile, bu durumun çoğu teistin dini inançlarının rasyonelitesi açısından hiçbir sonucu olmayacağıdır. Ona göre, teistlerin büyük çoğunluğu salt teist değil, daha ziyade semavi dinlere mensup inananlardır. Buna göre, Draper'in C ilkesinin kişiye Hristiyan, Müslüman veya Yahudi olmaması için ek bir sebep vermemesi ya da semavi dinleri çürütememesi durumunda başarılı kabul edilmesi mümkün değildir.³⁷ Bu noktada, öyle görünüyor ki, Draper'in tutumunu güçlendirmek için yapması gereken şey, teizmin belirli bir *haline* ya da Hristiyanlık, İslam veya Yahudilik gibi belirli bir din veya inanca karşı çıkması olabilir. Ancak Draper, her halükarda HI'nın, T ve T'nin alt başlıkları olarak kabul edilebilecek HT (Hristiyan teizmi), İT (İslam teizmi) ve YT (Yahudi teizminden) daha rasyonel olduğunu savunur. Ona göre, teist olmak için iyi bir neden yoksa, Hristiyan, Müslüman veya Yahudi olmak için *zaten* yoktur.³⁸ Otte, bu noktaya itiraz eder. Ona göre, HI'nın teizmin yanında spesifik olarak semavi dinler için de daha iyi bir alternatif olarak sunulabilmesi için Draper şöyle bir ilkeye ihtiyaç duyar:

H Hristiyanlık, K teizm ve AH de kayıtsızlık hipotezi olmak üzere, eğer H hipotezi K hipotezinin doğruluğunu varsayıyorsa ve K'ya nazaran daha iyi bir alternatif olan AH'yi tercih etmemiz –AH ile K tutarsız olduğundan- rasyonelse, o zaman H ile tutarsız olan bu alternatif hipotez nedeniyle H'yi reddetmek için de bir nedenimiz vardır.³⁹

Bu tarz bir önerme, Otte'ye göre, HI'yı T'ye nazaran daha iyi bir alternatif olarak görmesinden dolayı, teizmin yanında Hristiyanlığı (ya da İslam ve Yahudiliği) reddetmek için de sebep sağlar. Burada her ne kadar HI'nın kanıt

³⁶ *Strawman* mantık hatası, bir argümanı çürütüyormuş izlenimine sahip bir safsatadır. Oysa argümanın gerçek konusu ele alınmamış veya reddedilmemiştir, bunun yerine yanlış bir tanesi ile değiştirilmiştir. Bu yanılgıya düşenin kendi yarattığı bir 'korkuluğa' saldırdığı söylenir. Bk. Christopher W. Tindale, *Fallacies and Argument Appraisal* (New York: Cambridge University Press, 2007), 19–28; Robert Talisse, Scott F. Aikin, "Two Forms of the Straw Man", *Argumentation* 20/3 (2006), 345–352.

³⁷ Richard Otte, "Evidential Arguments from Evil", *International Journal for Philosophy of Religion* 48/1 (2000), 2.

³⁸ Paul Draper, "More Pain and Pleasure: A Reply to Otte", *Christian Faith and the Problem of Evil*, ed. Peter van Inwagen (Michigan: William B. Eerdmans Publishing, 2004), 44.

³⁹ Otte, "Evidential Arguments from Evil", 3.

bakımından K(T)'dan daha iyi durumda olduğu iddia edilebilse de, bu durum, HI'nın mantıksal olarak K(T)'nin doğruluğunu varsayan H(HT) hipotezinden daha savunulur olmasını gerektirmez.⁴⁰ Bu tarz bir gerektirme için, HI'nın teizmin sınırlı bir haline yöneltilebilecek şekilde sınırlanması gerekir. Çünkü Draper'in argümanı salt teist için dikkate değer görünse de, teizmin ötesine geçerek teizmin spesifik bir versiyonuna inananlar için geçerli değildir. İnsanların nadiren salt teist (bir din yerine yalnızca "her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, ahlaki olarak mükemmel bir varlık vardır" önermesinin doğruluğuna inananlar) oldukları göz önüne alındığında, inananların epistemik açıdan HI'ya herhangi bir mecburiyetleri yoktur ve dolayısıyla dini inançlarından vazgeçmesi gerekmez.⁴¹

Yukarıda sunduğumuz eleştirilerin yanında Draper'in C çıkarımına da kökten muhalefet eden Otte'ye göre, C'nin zorunlu olarak HI ile birlikte doğru olduğu iddiası temelsizdir.⁴² Ona göre C, küçük bir değişimle (C*), örneğin, Hristiyanlığın doğruluğu için de kanıt olarak sunulabilir:

C*: O'nun bildirdiği gözlem ve şahitliklerden bağımsız olarak, O'nun olasılığı, HI'nın doğru olduğu varsayımından ziyade Hristiyanlığın doğru olduğu varsayımında muhtemeldir.⁴³

Draper'in terimleriye ortaya koyacak olursak, C*: P(O/CH), P(O/HI)'dan çok daha büyüktür. Otte'ye göre, C*, HI'yı kabul etmemek için sağlam bir sebep sağlar. C*'nin doğru olduğunu kanıtlamak için C'nin yanlış olduğunun ve Draper'in argümanının reddedilmesinin gerekmediğini düşünen Otte'ye göre, mantıksal olarak birbiriyle tutarlı olan C ve C*'nin aynı anda doğru olduklarının kabul edilmesi durumunda dahi $P(O/CH) > P(O/HI) > P(O/T)$ sonucuna varacağımızı söyleyebiliriz.⁴⁴ Buna göre, her ne kadar Draper'in HI argümanı, salt teizm (T)'den daha makul bir pozisyon olarak göze çarpsa da, aynı durum teizmin daha spesifik hali olan semavi dinler için geçerli değildir. Çünkü, nasıl ki, O durumları HI ile uyumluysa, aynı şekilde Hristiyanlık ya da İslam ile de uyumludur.

⁴⁰ Otte, "Evidential Arguments From Evil", 3.

⁴¹ Otte, "Evidential Arguments From Evil", 4. Otte, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'ın da dünyada kötülük olduğunu (O) ima ettiklerini ifade eder. Otte, "Evidential Arguments from Evil", 3. Ona göre, bu bakımdan da O'nun açıklanması noktasında sadece HI'ya mecbur olduğumuz yaklaşımı geçerli değildir.

⁴² Otte, "Evidential Arguments From Evil", 3.

⁴³ Richard Otte, "Probability, and Draper's Evidential Argument from Evil", *Christian Faith and the Problem of Evil*, ed. Peter van Inwagen (Michigan: William B. Eerdmans Publishing, 2004), 29; Otte, "Evidential Arguments From Evil", 3.

⁴⁴ Otte, "Evidential Arguments from Evil", 3.

Draper, Otte'nin C'nin doğruluğunun sadece salt teizmle geçerli olduğu itirazına, C'nin salt teizmin yanı sıra Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'ı da kapsadığını ileri sürmekte ve C'nin HI ile daha olası olduğunu savunmaktadır.⁴⁵ Bu noktada, Draper, daha önce değindiğimiz, 'ontolojik iddialarda bulunma' meselesinin sadece teizm için geçerli olduğunu ve bu durumun teizmi HI'ya nazaran daha az muhtemel kıldığını savunur. Basitlik ilkesine referansla, HI'nın herhangi bir ontolojik iddiasının bulunmadığını dolayısıyla çok daha az risk içerdiğini belirten Draper, bu durumun, HI'yı teizmden daha olası kıldığını iddia eder.⁴⁶ Basitlik ilkesinin, zorunlu olarak yanlış olanı hariçte bırakmadığını gözönüne aldığımızda, bu ilkenin HI yerine Tanrı'yı hariçte bırakması *ad hoc* bir sonuç gibi görünmektedir. Bunun yanında, 'az risk içermek' ifadesi oldukça subjektif bir mahiyete sahip olup, ontolojik bir açıklamada/iddiada bulunmayan HI gibi açıklama ilkelerinin daha fazla riskli olduğunu savunmak da mümkün görünmektedir.

Draper'e yapılabilecek itirazlar çeşitlendirilebilir. Ancak önemli olan, onun bu eleştirilerden sonra ateizme dair tutumunu revize ederek agnostik bir tutum benimsemiş olmasıdır. Girişte belirttiğimiz üzere, "Pain and Pleasure" delilci kötülük problemi özelinde literatürdeki en etkili çalışmalardan biridir ve kabul etmek gerekir ki, Otte'nin salt teizm ve semavi dinleri de içeren kapsayıcı teizm yaklaşımı dışında, kendisine verilen cevaplar sınırlı kalmış; verilen cevaplar da argümanın gücünü radikal manada zayıflatamamıştır. Böylesine güçlü bir argüman ortaya koyan Draper'e, kendisini agnostisizmin doğruluğuna ikna eden itici gücün ne olduğu sorulduğunda, Tanrı'nın varlığına/yokluğuna dair kanıtlara yönelik bütüncül bir değerlendirmenin ateizmin doğruluğundan ziyade agnostisizme işaret ettiğini; kötülüğün, tek başına, Tanrı'nın yokluğunu kanıtlamadığını ifade etmiştir.⁴⁷

Ateizmi bir inanç olarak benimsemekten ziyade, Tanrı'nın varlığı/yokluğuna dair tüm kanıtlara yönelik derinlikli bir inceleme yapan Draper, kanıtlardan çıkan sonuca göre, rasyonel seçimin ateizmden ziyade agnostisizm olması gerektiğini savunur. Draper'in, agnostisizmi temellendirmek için sunduğu argümanı da onun ateizm için ortaya koyduğu savunu kadar güçlüdür. Agnostisizm; tanımına, mahiyetine, kanıtlarla olan ilişkisi ve temellendirilmesine dair tartışmaların devam ettiği ve söz konusu tartışmaların her kesimi ikna edecek şekilde son bulmasının oldukça zor görüldüğü bir tutumdur. Draper, literatürde agnostisizmin temellendirilmesine yönelik kapsamlı çalışmaları olan na-

⁴⁵ Draper, "More pain and Pleasure: A Reply to Otte", 44.

⁴⁶ Draper, "More pain and Pleasure: A Reply to Otte", 47.

⁴⁷ Nesim Aslantatar, "Paul Draper ile Kişisel Görüşme", (2020)

dir düşünürlerden biri olarak, agnostisizme dair kanıtların nasıl bir mahiyette tezahür ettiği ve bu kanıtların agnostisizmin temellendirilmesi noktasında oynadığı rol üzerinde önemle durmuştur. Çalışmamızın bir sonraki bölümü, agnostisizmi, yukarıda işaret ettiğimiz zorluk ve sınırları da göz önüne alarak, Draper'in ortaya koyduğu haliyle, kanıt ve buna dayanan epistemik tartışmalar etrafında değerlendirecektir.

3. Draper ve Agnostisizmin Temellendirilmesi

Draper, zayıf manada agnostik olarak tanımlanabilecek bir düşündürüdür.⁴⁸ Agnostisizmini temellendirmek için Tanrı'nın varlığına dair argümanların ortaya bir *muğlaklık* çıkardığını savunan Draper, bu argümanların, teizm ve ateizmi bir diğerine makul kılmadığını ve dolayısıyla her iki tutumun da doğaüstü mükemmel bir varlığın varlığını ya da yokluğunu ortaya koyacak kadar güçlü argümanlara sahip olmadığını iddia eder. Bu iddiadan hareketle Draper'in Tanrı için kanıtı imkansız gördüğü sonucu çıkarılamaz. Aksine, ona göre, Tanrı'nın varlığı için fazlasıyla kanıt vardır ama bu kanıtların gücü, natüralizmin doğruluğu için sunulan kanıtlarla dengelenir.⁴⁹ Draper, Tanrı'nın varlığının, dini tecrübe gibi kendisini doğrudan inanmaya davet eden bir tecrübeye sahip olmadığını için, kanıt bakımından *şu an* için muğlak olduğunu savunur.⁵⁰ Bazı agnostikler, Tanrı'nın varlığı/yokluğu lehine *yeterince ya da*

⁴⁸ Zayıf agnostisizmi, Tanrı'nın varlığı konusunda yargıda bulunmaktan kaçınmak, bir tür şüphecilik veya kararsızlık olarak değerlendirmek mümkünken güçlü manada agnostisizmi, hakkında yeterli delil olmadığı için Tanrı'nın varlığını veya yokluğunu kabul etmemek şeklinde ifade etmek uygundur. Bu noktada, güçlü agnostisizm, Tanrı'nın varlığı için hükmü askıya almanın rasyonel manada *zorunlu* olduğuna referansla yani Tanrı'nın var olup olmadığını *bilemeyiz* manasında kullanılır. Zayıf agnostisizm ise, agnostik tutumun *mümkün* olduğu savunusudur ve buna göre, agnostik, sadece kendisi için, Tanrı'nın var olup olmadığını (mevcut şartlar altında ve *şu an* için) *bilmiyorum* deme hakkına sahiptir. Oldukça öznel bir yaklaşım benimseyen bu düşünceye göre, mevcut deliller Tanrı'ya inanmak ya da inanmamak için yeterli değildir. Ancak bu durum, Tanrı'ya dair bir kanıtlama girişiminin kökten gereksiz, beyhude ya da kategorik olarak imkânsız olduğu manasına gelmez. Bu bakımdan, zayıf agnostisizme göre, Tanrı'nın varlığı (ve/veya yokluğu) kanıtlanabilir niteliktedir, ancak mevcut verilerin muğlaklığı kesin bir karar vermeyi olanaksız kılmaktadır. Alvin Plantinga, "Agnosticism," *A Companion to Epistemology: Blackwell Companions to Philosophy*, ed. Jonathan Dancy, Ernest Sosa ve Matthias Steup (Hong Kong: Blackwell Publishing, 2010), 223.

⁴⁹ Draper, "Seeking but not Believing", 197-198; Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP), "Atheism and Agnosticism" (Erişim 07 Kasım 2021).

⁵⁰ Draper, "Seeking but not Believing", 197; SEP, "Agnosticism". Buradaki *şu an* ifadesi önemlidir. Draper'in bu ifadesiyle, kendi tutumunu zorunlu ya da sürekli bir agnostik pozisyondan ayırdığını görüyoruz. Zorunlu bir agnostik pozisyon Tanrı'nın varlığına dair kanıtların imkânsız olduğunu savunurken, Draper böyle bir kanıtın imkânını yadsımaz. "Muğlaklığın ateizm için kanıt" (bk. J. L. Schellenberg, *Divine Hiddenness and Human Reason* (Ithaca: Cornell University Press, 1993), 212.) olduğu fikrine katılmayan Draper, Tanrı'nın varlığı için sunulan kanıtlara dair bir muğlaklığın teizm ve ateizmden ziyade agnostisizmi haklılaştırdığını düşünür. Draper, "Seeking but not Believing", 198.

hiç argüman olmadığı için agnostisizmi tercih etseler de, Draper'e göre, hem teizm hem de natüralizm için hem sayıca yeterli hem de oldukça iyi argümanlar vardır. Teizm ve ateizm, ortaya koydukları sonucu savunabilecek yeterlik ve nitelikte argümana sahip olsalar da, doğüstü mükemmel bir varlığın var olduğunu ya da olmadığını *kesin ve bir tarafı diğerine tartışmasız üstün kılan bir şekilde* ortaya koyacak kadar güçlü argümanlara sahip değillerdir. Buradan hareketle, Draper, natüralizm ve teizm için sunulan kanıtların bolluğunu da dikkate alarak, Tanrı'nın varlığının kanıtlara dair bir muğlaklık dolayısıyla erişilmez olduğu her durumda, kişinin hükmünü askıya alması gerektiğine vurgu yapar. Ona göre, bu durumda, teizme bir *iman sıçramasında* bulunulması ya da muğlaklığın ateizmin bir gerekçesi olarak ele alınması rasyonel değildir. Kanıtın muğlaklığı, kişinin Tanrı'nın varlığı için hükmünü askıya alarak agnostik olmasını gerektirir.⁵¹ Teizm ve natüralizm arasında kanıtın muğlaklığı ve bu muğlaklığın agnostisizmin gerekçesi olarak nasıl kullanılabileceğiyle ilgili olarak Draper şöyle bir örneğe başvurur:

... [İ]ki cam kavanoz varsayalım. İlk kavanozdaki şekerler -ağır-
lıklı olarak- kırmızı; diğer kavanozdakiler ise mavi. Kavanoz-
lardan birinin kapağı açılabilir durumda; diğeri ise sabitlenmiş
ve kavanoz kırılmadan şekerlerin çıkarılması imkânsız. Aniden
ışıklar kapanıyor; kavanozlardan birinin açıldığı, içinden bir şe-
ker alındığı ve kapağının tekrar kapatıldığı duyuluyor. Işıklar
tekrar açıldığında kavanozdan alınan şekerin kırmızı olduğu ve
kırmızı şekerin rastgele seçildiği görülüyor...⁵²

Alıntıda görüleceği üzere, Draper'in kanıtlamak istediği, şekerin hangi kavanozdan alındığı bilinemediği için kesin kanıttan mahrum olduğumuzdur. Her ne kadar rastgele seçilen ilk şekerin kırmızı olması, birinci kavanoza dair güçlü bir kanı doğursa da, yeni seçimlerle birlikte şekerin hangi kavanozdan seçildiğine dair tahmin güçleşecektir. Örneğin bir sonraki seçimde kavanozdan dört şekerin daha seçildiğini ve hepsinin kırmızı olduğunu varsayalım. Mevcut durumda beş kırmızı şekerle sahip olacağımız için ve hepsinin aynı kavanozdan alınması zorunluluğuna binaen, elimizdeki kanıt birinci kavano-

⁵¹ Nesim Aslantatar, "Paul Draper ile Kişisel Görüşme", (2019). Teist, bu muğlaklığın teizm lehine kullanılabilmesi yönünde itiraz edebilir. Kanıtlara dair bir muğlaklık varsa, bu durum, Tanrı tarafından irade edilmiş olabilir. Schellenberg gibi ateist düşünürler ise bir Tanrı varsa, bu Tanrı'nın neden agnostisizm de dâhil tüm inançsızlık biçimlerini ortadan kaldırmadığını sorabilirler. Schellenberg, *Divine Hiddenness and Human Reason*, 212. Ancak Draper'e göre, bu soruların cevapsız kalması ya da verilen cevapların ateistleri ikna etmemesi ateizmi daha makul kılmaya yetmez. Dolayısıyla ona göre, agnostisizm, teizm ya da ateizmden daha istikrarlıdır. Draper, "Seeking but not Believing", 209-10.

⁵² Draper, "Seeking but not Believing", 198-199.

zu işaret edecektir. Kesin bir kanıtla sahip olmasak da, her yeni kırmızı şeker birinci kavanoza dair varsayımın gücünü artıracaktır. Fakat bir sonraki beş şeker mavi olursa, bunların ikinci kavanozdan alınmış olabileceğine dair kanıt, kırmızı şekerlerin birinci kavanozdan alındığına dair kanıtla birbirini dengeleyecektir.⁵³ Böyle bir durumda, Draper'e göre, teizm ve ateizm arasındaki tartışmasında da olduğu gibi, şekerlerin hangi kavanozdan alındığına dair güçlü bir kanıt *kalmadığı* için, yapılabilecek tek rasyonel tercih konu üzerinde hükmü askıya almaktır.

Draper'in, teizm ve ateizm/natüralizme yönelik kanıtlara dair muğlaklık değerlendirmesi büyük oranda yukarıdaki varsayımla benzerlik gösterir.⁵⁴ Ona göre, mevcut kanıtların hiçbiri, ne teizm ne de ateizmin doğruluğunu açık seçik ortaya koymak için yeterli değildir; ne teizm ne de ateizm/natüralizmin doğru olduğunu kanıtlamaz. Buna rağmen, bazı kanıtlar teizmin natüralizme göre doğru olma ihtimalini artırırken; diğer bazıları natüralizmi destekleyerek ateizmi gerekçelendirir.⁵⁵

Agnostisizmi muğlaklık üzerine temellendiren Draper, düalizm, özgür irade ve alemin düzeni gibi kanıtların natüralizme karşı teizmi desteklediğini kabul eder ancak ona göre kötülük problemi bu kanıtlardan biri değildir. Tanrı'nın varlığı tartışmasında, teizm karşısında ateizmi destekleyen bir kanıt olarak sunulan kötülük problemi, âlemin *engellenebilir* kötülükler barındırdığı iddiasına dayanır. Draper'e göre, dünyada karşılaştığımız acı ve kötülük örnekleri, natüralizmin doğru olması halinde daha iyi açıklanabilir.⁵⁶ Teizmin

⁵³ Draper, "Seeking but not Believing", 199.

⁵⁴ Bu noktada, Draper'e karşı yapılabilecek en temel eleştiri, kavanozdan rastgele çekilen şekerler ile natüralizm ve Tanrı arasında kalınan bir durumu benzer durumlar olarak resmetmesidir. Çok az tercih Tanrı'nın varlığı ile yokluğu arasında kalınan bir durumda yapılan tercihle karşılaştırılabilir. Tanrı'nın varlığı ya da yokluğuna dair kesin bir karar veren kişi, tüm hayatını verdiği karara üzere yaşayacaktır. Her ne kadar Tanrı varmış gibi yaşayan agnostiklerle karşılaşmak mümkün görünse de, bu durumun aksi de mümkündür. Bu durumda, William James gibi pragmatik iman anlayışına sahip bir düşündür, Tanrı yokmuş gibi yaşayan bir kişinin ateistten hiçbir fark olmadığını savunarak teizmin tercih edilmesi gerektiğini savunabilir.

⁵⁵ Buna göre, belli doğrular ancak Tanrı varsa anlamlı olabilecekken ya da Tanrı'nın var olmadığı bir mümkün dünyada bu şeylerin var olması mümkün görünmezken, bazıları herhangi bir doğaüstü varlık yoksa anlamlı olabilir. İlk durumu destekleyen kanıtlar teizmi natüralizme karşı güçlü kılarken, ikinci durum natüralizmi teizme tercih etmeye yönlendirir.

⁵⁶ Draper, "Seeking but not Believing", 203. Draper'e göre, bu kötülüklerin bazıları anlamsızdır yani iddia edildiği gibi daha fazla iyiliğe yol açmazlar. Mutlak iyilik ve kudret sahibi bir varlık, insanı özgürlüğünden yoksun kılmadan; ahlaklı olmak için gerekli olan iyiliklerden ve fırsatlardan mahrum bırakmadan bu tür kötülükleri engelleyebilmelidir. Ancak bize göre, Tanrı'nın bu kötülüklerle müsaade etmesinin, insanların anlaması güç, bir takım sebepleri olabilir. Hatta bazı teistlere göre, kötülük, insanoğluna sağlanan en büyük armağanlardan biri olan özgür iradenin bir sonucu olarak var olmak zorundadır. Kullarına karşı sevgi dolu olan bir Tanrı, her zaman iyiyi

aşkın Tanrı'sının kötülüğü ortadan kaldırmaya yeter birçok *sebebe* sahip olduğunu düşünen Draper'e göre, kötülüğün naturalizmi gerekçelendirmesinin nedeni, kadir ve mutlak iyi bir Tanrı'nın bu kötülüklerle mücadele edemeyeceği göz önüne alınca, dünyanın bilinçli bir fail yerine milyonlarca yıllık bir evrim vasıtasıyla varlığa geldiği savunusu, kötülüğün varlığını ve yaygınlığını daha iyi açıklamaktadır.⁵⁷ Draper, her ne kadar mevcut iyiliğin teizmi desteklediği fikrine katılsa da, dünyadaki kötülüğün iyiliklere ağır bastığına dair subjektif değerlendirmesiyle, kanıtlar konusundaki dengenin naturalizm lehine olduğunu savunur. Bununla birlikte, iyiliklerin bir düzen içinde değil rastgele dağıtılmış hissi vermesi de aynı şekilde naturalizmi gerekçelendirir.⁵⁸ Özetle, her ne kadar dünyadaki iyilik teizmle açıklanabilir bir mahiyette olsa da, Draper'e göre, kötülüğün naturalizme açıklanmasıyla karşılaştırılınca, bu teizm lehine küçük bir avantajdır.

Peki, Draper'in, bir agnostik olarak, Tanrı'nın varlığına dair kanıtı imkansız görmemesi ve hatta kanıtların fazlalığının bir muğlaklığa sebep olduğu düşüncesi rasyonel midir? Daha önce kısmen ifade ettiğimiz üzere, kendi tutumuna dair gerekçelendirmesini, teizm ve ateizmin Tanrı'nın varlığı lehine ve aleyhine sunulan kanıtların ortaya çıkardığı sözde muğlaklığa dayandıran ag-

---

seçmeye programlanmış; özgür iradeden yoksun varlıklar yaratmaz. Tanrı, bizi özgür irade ile yaratmıştır, bu da bazen yanlış da seçebileceğimiz manasına gelir. Kötü sonuçların önüne geçmek için Tanrı'nın sürekli insanlara müdahale etmesi özgürlüğe müdahale olacaktır. Bu durumda insanın seçim yapmasının bir manası olmaz. Örneğin Plantinga'ya göre, Tanrı'nın kötülüklerle müdahalede bulunması, insanoğlunun özgürlüğünün zedelenmesi manasına gelecektir. Tanrı'nın insanı hem özgür kılıp hem de sadece ahlaki manada doğru eylemle kayıtlaması mümkün değildir. Dolayısıyla insana *bahşedilen* ahlâkî olanı yapma iradesi, aynı zamanda, kötü olanı yapabilme kapasitesini de gerektirir. Alvin Plantinga, *God, Freedom and Evil* (New York: Harper & Row, 1974), 29-30. Dolayısıyla kötülük, doğrudan, Tanrı'nın varlığı aleyhine kesin bir kanıt olarak okunamaz. Diğer bazı özgür irade savunuları için bk. Alexander R. Pruss, "A New Free-Will Defence", *Religious Studies* 39/2 (2003), 211-223; Stephen T. Davis, "A Defence of the Free Will Defence", *Religious Studies* 8/4 (1972), 335-343; C'Zar Bernstein & Nathaniel Helms, "A Simpler Free Will Defence", *International Journal for Philosophy of Religion* 77/3 (2015), 197-203; Robert Ackermann, "An Alternative Free Will Defence", *Religious Studies* 18/3 (1982), 365-372. Ancak özgür irade savunusunun belli tutarsızlıklar barındırdığını savunan düşünürlere rastlamak da mümkündür. Hatta bu yaklaşımın, kötülük problemini teizm lehine çözmek bir yana, ateizm için daha güçlü bir dayanak sağladığını düşünenlere rastlamak da mümkündür. Bu itirazlardan bazıları için bk. J. L. Mackie, "Evil and Omnipotence", *Mind* 64/254 (1955), 200-212; Antony Flew, "Compatibilism, Free Will and God", *Philosophy* 48/185 (1973), 231-244; J. E. Barnhart "Theodicy and the Free Will Defence: Response to Plantinga and Flew", *Religious Studies* 13/4 (1977), 439-453; J. L. Schellenberg, "The Atheist's Free Will Offence", *International Journal for Philosophy of Religion* 56/1 (2004), 1-15; Steven E. Boer, "The Irrelevance of the Free Will Defence", *Analysis* 38/2 (1978), 110-112; Keith DeRose, "Plantinga, Presumption, Possibility, and the Problem of Evil", *Canadian Journal of Philosophy* 21/4 (1991), 497-512.

⁵⁷ Draper, "Seeking but not Believing", 203-204; Draper, "Pain and Pleasure", 331.

⁵⁸ Nesim Aslantatar, "Paul Draper ile Kişisel Görüşme", (2020).

nostisizmin, doğası itibariyle, *sui generis* pozitif bir kanıtla sahip olması pek mümkün görünmemektedir.⁵⁹ Bu bakımdan, Draper'in de kendi agnostisizmi için her bir kanıtı tek tek değerlendirip, bu kanıtların tamamından elde ettiği sonuca göre bir tutum benimsemesi, haklılaştırılmadığı bir ateistik tutuma bağlı olmasından her bakımdan daha rasyoneldir. Rasyonel bir agnostik tutumun, hükmü askıya alma üzerinde bir *hüküm/karar* olduğu kabul edilirse,⁶⁰ agnostisizmin salt bir inançsızlık hali olmadığı ve sorgulamaya dayanan bir eylem neticesinde benimsenebildiği de görülecektir. Draper'ın da teizm, ateizm, kanıt ve agnostisizme geçiş noktasında oldukça derinlikli değerlendirmeler neti-

⁵⁹ Teizm ve ateizmin kanıtlarına dair bir muğlaklığın yanında agnostisizmin pozitif kanıtları olduğunu savunanlara rastlamak da mümkündür. Alexandra Zinke'ye göre, agnostisizmin pozitif kanıtlarından ilki *müphemlik* diğeri ise *şans* kanıtıdır. Ona göre, bu iki durumda da, herhangi başka bir kanıtı ihtiyaç duymadan hükmü askıya almak mümkün olabilir. Müphemlik kanıtına, S failinin bir topun kırmızı olup olmadığı noktasında yaşadığı kafa karışıklığını örnek veren Zinke, topun şüphesiz bir şekilde kırmızı olduğunun söylenememesi, renk bakımından sınırdaki (*borderline*) olduğunu gösterir, böylesi bir müphemlik taşıyan her durum için agnostisizm haklılaştırılabilir. Zinke'nin ikinci kanıtı olan şans kanıtına göre ise, S, p için 0.5 oranında bir inanca sahipse, S'nin p için inancını askıya alması haklılaştırılabilir. Ancak 0.5 gibi bir oranın tam olarak yakalanamadığı durumlarda da kişi inancını askıya alabilir. Ancak 0.5 oranında inanca sahip olduğunda, Zinke'ye göre, hükmü askıya almak zorunluyken, örneğin, 0.499 ya da 0.521 gibi oranlarda sadece rasyoneldir. Bu iki durum, Zinke'ye göre, agnostiğin bağımsız kanıtı sahip olduğunu gösterir. Bk. Alexandra Zinke, "Rational Suspension", *Theoria* (2021), 7-9. Ancak Zinke'nin pozitif kanıt olarak sunduğu bu iki kavram, ne yeni ne de pozitiftir. Müphemlik kanıt olarak sunulan kanıt, litaratürde Bas van Fraassen ve Sven Rosenkranz tarafından sunulan inanç olarak agnostisizden farklı değildir. Bk. Bas C. van Fraassen, "The Agnostic Subtly Probabilified", *Analysis* 58/3 (1998), 212-220; Sven Rosenkranz, "Agnosticism as a Third Stance", *Mind* 116/461 (2007), 55-104. Şans kanıtını ise Alan Hájek ve Luis Rosa'nın sunduğu inancın derecesi olarak agnostisizmde görmek mümkündür. Bk. Alan Hájek, "Agnosticism Meets Bayesianism", *Analysis* 58/3 (1998), 199-206; Luis Rosa, inancın derecesi olarak agnostisizmi şöyle sunar: Agnostisizm bir gerçek sayılar doğrusu üzerinde bir noktaya karşılık gelir. Buna göre, bu doğru üzerinde $[1-t, t]$ ve $t \in [0, 1]$ için t üzerinde bulunan her sayı inancı gösterirken; yine $1-t$ için t'nin altındaki her sayı inançsızlık manasına gelir. Dolayısıyla S, ancak ve ancak p için: İnancın derecesi $\in [1-t, t]$ denkleminde sahip ve p doğrusu hükmü askıya alabilir. Luis Rosa, "Suspending Judgment the Correct Way", *Inquiry* (2020), 15.

⁶⁰ Agnostisizmin, 'hükmü askıya alma üzerinde bir hüküm' olduğu esasen tartışmalı bir noktadır. Kısaca ifade edecek olursak, agnostisizmin bir karar/hüküm olarak ele alınmaması durumunda, Pyrrhoncu bir septisizmde olduğu gibi, agnostisizmin tüm bilgi iddiaları hakkında bir kararsızlıktan ayrılması mümkün olmayacaktır. Bu bakımdan, bir agnostiğin, en azından, 'kendi pozisyonunun mevcut şartlar altında doğru olduğuna dair bir inanç ve bu inanca dayanan agnostik olma kararı'na dayanması gerekir. Bunun yanında, agnostisizm kavramını felsefe tarihine kazandıran T. H. Huxley, *agnostik* kavramını, gnostik hareketlerin temelinde bulunan kesinlikten ayrılmak amacıyla kullandığını ifade eder: "Agnostik kavramını, hakkında bilgi sahibi olamadığım birçok konu için kesin bilgiye sahip olduklarını [olduğunu] iddia eden *gnostisizmin* zıttı olarak kullandım." Bk. Thomas Henry Huxley, *Science and Christian Tradition: Essays* (New York: D. Appleton and Co., 1896), 240. Bu açıdan, Huxley'in de işaret ettiği üzere, agnostisizmin temelinde bulunan inanç gnostik hareketlerin dayandığı tarzda haklılaştırılmamış bir inanç değil, daha ziyade, kişinin farkında olduğu ve temellendirilmesi için gayret ettiği türden bir inanç olmak durumundadır.

cesinde tutumunu benimsediği açıktır. Bu bakımdan, kendisinin agnostisizmin zorunlu şartlarından birini yerini getirerek rasyonaliteye bağlı kaldığını ve kendi tutumunun *farkında* olduğunu görüyoruz. Söz konusu bilişsel ve epistemik farkındalık sayesinde özne, kendi tutumunun farkında olarak mevcut tutumu için sahip olduğu delilin, tutumunu haklı kılmadığı ya da gerekçelendirmediğini bilebilir. Draper de kendisine yöneltilen eleştirilerden sonra ateizm *apolojistiği* yapmak yerine, kanıtlara dair derinlikli bir araştırma sürecine koyulmuş ve kötülük probleminin tek başına ateizmi kanıtlamak için yeterli olmadığını ifade etmiştir. Ona göre, kötülük bir Tanrı'nın varlığından ziyade natüralizm ve evrimle daha iyi açıklanabilir ancak mevcut kanıtların tamamına dair bir değerlendirme, ona göre, ateizmden ziyade agnostisizmi temellendirir. Teizm ve ateizm için öne sürülen kanıtların orantısal olarak eşit olmaması kanıtlardan hangisinin daha güçlü olduğu konusunda karşılaştırma yapmayı oldukça güç kılmaktadır. Örneğin, mevcut kötülük, iyilikle oranlandığında teizmin natüralizme göre gücü zayıflar. Aynı durum, acı-zevk ve üremenin devamı için de geçerlidir. Bunun yanında, akıllı yaşamın mümkün olmasını, evrimle karşılaştığımızda, teizm için daha büyük kanıt olarak gören Draper, acı-zevk argümanı ile akıllı yaşamın varlığına dair argüman karşılaştırıldığında hangisinin daha güçlü olduğuna karar veremediğini ifade eder.⁶¹ Sonuç olarak, düşünüre göre, mevcut birçok kanıtın karar vermeyi imkansız kıldığı bir durumda kişi, inancını/kararını/hükmünü yeterli/açık kanıttan uzak olduğu ya da her iki taraf için de aynı oranda kanıt olduğu için değil, daha ziyade hangi tarafın daha güçlü kanıtla desteklendiği net olmadığı için askıya almalıdır.

Sonuç

Kötülük problemi, çağdaş din felsefesi tartışmalarında, genellikle, ateizmin bir kanıtı olarak kabul edilir. Hatta teist düşünürlerin birçoğu, ateistlerce teizme yöneltilen eleştiriler arasından en güçlü olanının kötülük problemi eklenli sorular olduğu konusunda çoğu zaman bir tereddüt yaşamazlar. Ancak son zamanlarda, kötülük probleminin ateizmi tek başına kanıtlama gücünün olmadığını ifade eden ve hatta literatürdeki en güçlü argümanlardan birini sunmuş olmasına rağmen görüşünü revize eden düşünürlere rastlamak mümkündür. Bu düşünürlerden biri olan Paul Draper, kendini agnostik olarak tanımlar. Onun için her ne kadar kötülüğün varlığı tartışmasız olsa da, teizmin ateizme karşı sunduğu diğer deliller iki tutum arasında bir dengeye ulaşmıştır. Hem ateistlerce hem de teistlerce sunulan birçok argüman, Tanrı'nın varlığına dair bir muğlaklık doğurmuştur. İki tutumdan hangisinin daha rasyonel olduğuna

⁶¹ Draper, "Seeking but not Believing", 205-206

ulaşmak ise söz konusu muğlaklık dolayısıyla şu an için güç görünmektedir. Tanrı'nın varlığına dair kanıtların içinde bulunduğu bu muğlaklığın agnostisizmi gerekçelendirdiğini savunan Draper, tüm diğer kanıtlar gibi, kötülüğün doğrudan agnostisizmi desteklediğini savunmaz, daha ziyade, ateizmi tek başına kanıtlayacak gücü olmadığını savunur. Kötülüğün teizm için çözülmesi gereken bir problem olduğu doğrudur ancak bu problemin teizmin doğruluğuna zarar verecek güte olmadığını göstermek güç değildir. Literatürdeki en güçlü delilci kötülük argümanlardan birini sunan Draper dahi ateizmden ziyade agnostik bir pozisyonun daha rasyonel olduğunu kabul etmekte, kötülüğün her ne kadar natüralizmle teizmle olduğundan daha kolay açıklanabileceğini düşünse de, bu yaklaşımın tek başına ateizmi haklılaştırmadığını savunmaktadır. Draper'in bu yaklaşımı oldukça rasyoneldir. Ateistlerin, teizme karşı *sadece* kötülük probleminde dayandıkları her türlü argümanları zayıf kalmaya mahkum görünmektedir. Bu bakımdan, Draper'in ateizm yerine agnostisizmi seçmesi ve kanıtlara dair sürekli bir sorgulama ve değerlendirme içinde bulunmasının oldukça rasyonel bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Kaynaklar/References

- Ackermann, Robert. "An Alternative Free Will Defence". *Religious Studies* 18/3 (1982), 365-372.
- Alston, William. "Some (Temporarily) Final Thoughts on Evidential Arguments from Evil". *The Evidential Argument from Evil*, ed. Daniel Howard-Snyder, 311-332. Indiana: Indiana University Press, 1996.
- Barnhart, J. E. "Theodicy and the Free Will Defence: Response to Plantinga and Flew". *Religious Studies* 13/4 (1977), 439-453.
- Bernstein, C'Zar & Helms, Nathaniel. "A Simpler Free Will Defence". *International Journal for Philosophy of Religion* 77/3 (2015), 197-203.
- Boër, Steven E. "The Irrelevance of the Free Will Defence". *Analysis* 38/2 (1978), 110-112.
- Boorse, Christopher. "Wright on Functions". *The Philosophical Review* 85 (1976), 70-86.
- Cornman, J. W., Lehrer, K., Pappas, George S. *Philosophical Problems and Arguments*. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1992.
- Davis, Stephen T. "A Defence of the Free Will Defence". *Religious Studies* 8/4 (1972), 335-343.
- DeRose, Keith. "Plantinga, Presumption, Possibility, and the Problem of Evil". *Canadian Journal of Philosophy* 21/4 (1991), 497-512.
- Draper, Paul. "Pain and Pleasure: An Evidential Problem for Theists". *Nous* 23/3 (1989), 331-350.
- Draper, Paul. "Probabilistic Arguments from Evil". *Religious Studies* 28/3 (1992), 303-317.
- Draper, Paul. "Seeking but not Believing: Confessions of a Practicing Agnostic". *Divine Hiddenness*, ed. D. Howard-Snyder, P. Moser, 197-214. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- Draper, Paul. "Cosmic Fine-Tuning and Terrestrial Suffering: Parallel Problems for Naturalism and Theism". *American Philosophical Quarterly* 41/4 (2004), 311-321.
- Draper, Paul. "More Pain and Pleasure: A Reply to Otte". *Christian Faith and the Problem of Evil*, ed. Peter van Inwagen, 41-54. Michigan: William B. Eerdmans Publishing, 2004.

- Flew, Antony. "Compatibilism, Free Will and God". *Philosophy* 48/185 (1973), 231-244.
- Fraassen, Bas C. Van. "The Agnostic Subtly Probabilified". *Analysis* 58/3 (1998), 212-220.
- Ganssle, Gregory E. "God and Evil". *The Rationality of Theism*, ed. Paul Copan-Paul K. Moser. London: Routledge, 2003.
- Hájek, Alan. "Agnosticism Meets Bayesianism". *Analysis* 58/3 (1998), 199-206.
- Howard-Snyder, Daniel. "Theism, The Hypothesis of Indifference, and The Biological Role of Pain and Pleasure". *Faith and Philosophy* 11/3 (1994), 452-466.
- Huxley, Thomas Henry. *Science and Christian Tradition: Essays*. New York: D. Appleton and Co., 1896.
- IEP, Internet Encyclopedia of Philosophy. "The Evidential Argument of Evil". Erişim 02 Kasım 2021. <https://iep.utm.edu/evil-evil/>.
- Mackie, J. L. "Evil and Omnipotence". *Mind* 64/254 (1955), 200-212.
- Oppy, Graham. "Weak Agnosticism Defended". *International Journal for Philosophy of Religion* 36/3 (1994), 147-167.
- Oppy, Graham. *Agnosticism and Atheism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
- Otte, Richard. "Evidential Arguments from Evil". *International Journal for Philosophy of Religion* 48/1 (2000), 1-10.
- Otte, Richard. "Probability, and Draper's Evidential Argument from Evil". *Christian Faith and the Problem of Evil*, ed. Peter van Inwagen, 26-40. Michigan: William B. Eerdmans Publishing, 2004.
- Plantinga, Alvin. *God, Freedom and Evil*. New York: Harper & Row, 1974
- Plantinga, Alvin. "On Being Evidentially Challenged". *The Evidential Argument from Evil*, ed. Daniel Howard-Snyder, 244-261. Indiana: Indiana University Press, 1996.
- Plantinga, Alvin. "Agnosticism". *A Companion to Epistemology: Blackwell Companions to Philosophy*, ed. Jonathan Dancy, Ernest Sosa ve Matthias Steup, 223. Hong Kong: Blackwell Publishing, 2. Basım, 2010.
- Pruss, Alexander R. "A New Free-Will Defence". *Religious Studies* 39/2 (2003), 211-223.
- Rosa, Luis. "Suspending Judgment the Correct Way". *Inquiry* (2020), 1-23.
- Rosenkranz, Sven. "Agnosticism as a Third Stance". *Mind* 116/461 (2007), 55-104.
- Rowe, William L. "The Problem of Evil and Some Varieties of Atheism". *American Philosophical Quarterly* 16 (1979), 335-41.
- Schellenberg, J. L. *Divine Hiddenness and Human Reason*. Ithaca: Cornell University Press, 1993.
- Schellenberg, J. L. "The Atheist's Free Will Offence". *International Journal for Philosophy of Religion* 56/1 (2004), 1-15.
- SEP, Stanford Encyclopedia of Philosophy. "Atheism and Agnosticism". Erişim 07 Kasım 2021. <https://plato.stanford.edu/entries/atheism-agnosticism/>
- SEP, The Stanford Encyclopedia of Philosophy. "The Problem of Evil". Erişim 05 Kasım 2021. <https://plato.stanford.edu/entries/evil/>.
- Talisse, Robert., Aikin, Scott F. "Two Forms of the Straw Man". *Argumentation* 20/3 (2006), 345-352.
- Tindale, Christopher W. *Fallacies and Argument Appraisal*. New York: Cambridge University Press, 2007.
- Van Inwagen, Peter. "The Problem of Evil, the Problem of Air, and the Problem of Silence". *Philosophical Perspectives* 5, *Philosophy of Religion* (1991), 135-165.
- Yıldız, İbrahim. *Kötülük Problemi: Temel Argümanlar*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2021a.
- Yıldız, İbrahim. "Tanrı, Olasılık ve Kötülük". *Din ve Bilim-Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 4/1 (2021b), 97-107.
- Yıldız, İbrahim. "Mümkün En İyi Dünya ve Kötülük". *İslami Araştırmalar Dergisi* 32/3 (2021c), 634-641.